

**MAHMUD TAYMUR VA UNING “BIR PIYOLA CHOY” HIKOYASI
TAHLILI****MOHIZARBEGIM ERGASHEVA***TDSHU, Arab filologiyasi**2-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada arab yozuvchisi Mahmud Taymur va uning „Bir piyola choy“ („ قصة فنجان الشاي „) nomli hikoyasi adabiy jihatdan tahlil qilinadi. Asarda keltirilgan ijtimoiy hayot manzaralari, insoniy munosabatlar, yolg‘izlik, e’tiborga bo‘lgan ehtiyoj kabi mavzular yoritiladi. Shuningdek, Mahmud Taymurning arab hikoyachiligidagi o‘rni va uning ijodiga xos badiiy uslublar haqida ham fikr yuritiladi. Asarning hozirgi davr o‘quvchilari uchun qanday ahamiyatga ega ekani muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: Mahmud Taymur, arab adabiyoti, hikoya, realizm, “Bir piyola choy”, tahlil, personaj, ijtimoiy hayot, badiiy uslub, adabiy obraz.

Abstract: This article analyzes the literary work of the Arab writer Mahmoud Taymur and his story «A Cup of Tea» („ قصة فنجان الشاي „) from a literary perspective. The work covers themes such as scenes of social life, human relationships, loneliness, and the need for attention. It also discusses the role of Mahmoud Taymur in Arab storytelling and the artistic styles inherent in his work. The significance of the work for modern readers is discussed.

Keywords: Mahmoud Taymur, Arabic literature, story, realism, «A Cup of Tea», analysis, character, social life, artistic style, literary image.

XX asr arab adabiyoti uchun yangilanish va modernizatsiya davri bo‘ldi. G‘arb adabiyotining ta’siri, mustamlakachilikka qarshi kurash, milliy uyg‘onish harakatlari arab yozuvchilarini yangi uslub va mavzular izlashga undadi. Bu davrda hikoya va roman janrlari jadal rivojlanib, realizm va psixologizm asosiy yo‘nalishlarga aylandi. Misr, Suriya, Livan kabi mamlakatlarda adabiy jarayonlar

kuchayib, Mahmud Taymur kabi yozuvchilar bu davr taraqqiyotining yetakchi namoyandalariga aylandi.

Mahmud Taymur XX asr arab adabiyotida qisqa hikoya janrining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan taniqli yozuvchilardan biridir. Uning asarlari oddiy inson hayoti va ichki kechinmalarini nozik, samimiy uslubda tasvirlab, zamonaviy arab hikoyachiligining asoschilaridan hisoblanadi. Taymur realistik yondashuvi va badiiy tafakkuri bilan sharqiy arab adabiyotida o'ziga xos o'rin egallagan.

Mahmud Taymur – fantastik yozuvchi.¹ U bir nechta nashrlarga hissa qo'shgan. Mahmud Taymur 1894-yil 16-iyunda Qohirada adabiyot bilan mashhur oilada tug'ilgan.² Uning otasi Ahmed Taymur (1871-1930) arab merosiga keng qiziqishi bilan tanilgan taniqli yozuvchi, arab tili, adabiyoti va tarixi san'ati bo'yicha tadqiqotchi bo'lgan. Ahmad Taymur Misr kitoblar uyida hozirgacha tadqiqotchilar uchun o'q-dori hisoblangan "Temuriylar" nomli katta kutubxona qoldirdi. Uning akasi Muhammad Taymur arab adabiyotida birinchi qissa yozgan.³ Mahmud Taymur 1945-yil oktabrda nashr etilgan Qohirada joylashgan "Al-Katib al-Misri" adabiy jurnalining mualliflaridan edi. Uning bir qancha mashhur romanlari bor. Ular quyidagilardir: „حورية في ..“, „الشيخ سعيد العبيط ..“, „رجب افندى ..“, „الشيخ جمعة ..“, „عم متولي ..“, „البحر“.

Mahmud Taymur adabiyotga yoshligida qiziqish bildirgan va 1920-yillarda faol ijodiy faoliyat boshlagan. U dastlab maqolalar va qisqa hikoyalar yozib, o'zining realistik uslubini shakllantira boshladi. Taymur arab zamonaviy hikoyachiligida yangi nafas olib kirgan yozuvchilardan biri sifatida tezda tanildi va ijodi orqali arab jamiyatidagi kundalik hayot va inson ruhiyatining nozik tomonlarini ko'rsatishga intildi.

Uning adabiy uslubi sodda, tushunarli va samimiy bo'lib, u hayotiy voqealarni chuqur psixologik tahlil bilan yoritadi. Uning asarlarida insoniy his-tuyg'ular,

¹ Guth, Stephan (2024). «Maḥmūd Taymūr (1894–1973)». Emerging Subjectivity in the Long 19th-Century Middle East. Studies on Modern Orient. Vol. 51. De Gruyter. Pp. 288–311. ISBN 978-3-11-134481-2. LCCN 2024935830.

² «Maḥmūd Taymūr (1894–1973)». Data.bnf.fr. Retrieved 25 March 2020.

³ «Maḥmūd Taymūr | Egyptian author». Encyclopedia Britannica.

ijtimoiy tengsizlik, yolgʻizlik va kundalik hayotning murakkabliklari asosiy mavzular hisoblanadi. Taymur arab hikoyachiligida realizmni rivojlantirgan va qisqa hikoya janrini yangi bosqichga olib chiqqan muhim namoyandadir. Uning ijodi arab adabiyotida modernizm va realistik yondashuvning muhim timsoli sifatida qadrlanadi.

Mahmud Taymurning “Bir piyola choy” hikoyasi choyni tarixiy kelib chiqishi, uning insoniyat hayotidagi oʻrni va madaniy taraqqiyotdagi taʼsirini badiiy tilda hikoya qiladi. Hikoya qadim Xitoy afsonasidan boshlab, choyni tarqalish yoʻli, uning dastlab noyob hashamat sifatida Yevropaga kirib kelishi, inglizlar orasida ommalashuvi, ishlab chiqarilishi va inson salomatligiga taʼsiri haqida soʻz yuritadi. Bunda choy nafaqat ichimlik sifatida, balki jamiyatlar oʻrtasidagi tafovut, urf-odatlar va ruhiy kechinmalar timsoli sifatida ham tasvirlanadi.

Asarda Hindistondan kelgan taqvodor shaxsning choy bilan tanishuvi markaziy voqea sifatida ilgari suriladi. U uzoq vaqt ibodat qilgani sababli uxlab qolganidan oʻzini jazolab, hushyorlikni saqlash uchun daraxt barglarini chaynaydi. Bu holat choyni inson ruhiyati va jismoniy holatiga taʼsiri haqida ramziy ifodadir. Shundan soʻng choyni dunyo boʻylab tarqalishi, ayniqsa Yevropada qanday qabul qilingani tasvirlanadi.

Asarda tarix va afsona chatishib ketgan boʻlsa-da, muallif choy orqali insoniyat tarixidagi ruhiy izlanish, hushyorlikka intilish, maʼnaviy uygʻonish kabi mavzularni yoritadi. Ayniqsa, choyni dastlab boylar uchun moʻljallangani, keyinchalik keng xalq ommasiga yoyilgani ijtimoiy tengsizlik fonini koʻrsatadi. Hikoya oxirida esa choy ichishning ruhiy totuvlik va madaniy jihatdan birlashtiruvchi vosita sifatidagi qiyofasi yaqqol namoyon boʻladi.

Hikoya birinchi navbatda tarixiy-afsonaviy personajlar asosida qurilgan. Bunda Hindistonlik taqvodor markaziy obraz boʻlib, uning oʻz ichki dunyosi bilan kurashi, Buddaga sadoqat bilan bogʻliq ruhiy kechinmalari choy bilan bevosita aloqador tarzda tasvirlanadi. Muallif shaxsiy iztirob, izlanish va ruhiy uygʻonishni chuqur badiiylashtiradi.

Hikoya choy tarixiga bag'ishlangandek tuyulsa-da, unda boshqa jihatlar ham ko'zga tashlanadi. Xususan, hikoya insoniyatning azaliy muammosi – hushyorlik va ma'naviy uyg'onish istagining ramziga aylangan. Taqvodor insonning o'z zaifliklariga qarshi kurashi, oxir-oqibat choydan kuch olish motivi orqali insonning o'z ustida ishlashi, izlanishi ko'rsatilgan.

Choy – bu oddiy ichimlik emas. U o'zida tarixni, e'tiqod va fidokorlikni, insoniyat tafakkurining bosqichlarini aks ettiradi. Mahmud Taymur esa shu ichimlik orqali inson ruhiyatini, uning ichki kurashlarini, va hatto jamiyatlar tarixiy taraqqiyotini ko'rsatishga erishadi.

Yozuvchi hikoya davomida choy bargining terilishidan tortib, uning qayta ishlanishigacha bo'lgan barcha bosqichlarni juda puxta tasvirlaydi. Har bir bosqichda u faqat texnologik jarayon emas, balki shu jarayon ortidagi mehnat, sabr, va izlanish ruhini ko'rsatadi. Ayniqsa, fermentatsiya jarayoni tasvirida rang o'zgarishi, ta'm paydo bo'lishi – bularning barchasi inson hayoti bilan qiyoslanadi. Inson ham murakkab jarayonlardan, ruhiy sinovlardan o'tadi, shakllanadi, yetuklikka erishadi.

Choy tarixining ilk bosqichlarida u faqat zodagonlar uchun mo'ljallangan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan oddiy xalq orasiga ham kirib borgan. Bu esa ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi tafovutni va uning qanday yumshab borishini ko'rsatadi. Bu o'zgarishlar orqali yozuvchi choyni ijtimoiy tenglik timsoli sifatida ham talqin qiladi. Oddiy ichimlik – katta ijtimoiy o'zgarishlarning guvohi va ishtirokchisi.

Choyga limon qo'shish orqali tanin ta'sirining kamaytirilishi esa hayotiy ramz sifatida talqin qilinadi. Har qanday zararli ta'sirga qarshi tabiatda biron-bir yumshatuvchi vosita mavjud. Bu fikr insoniy munosabatlar, hayotdagi muammolarga yondashuv borasida ham chuqur falsafiy ma'no beradi.

Hikoyada choy tarixi haqida so'z borayotgan bo'lsa-da, bu asar aslida insoniyat tarixining bir parchasidir. U yerda inson tafakkuri, sabr, fidoyilik, mehnat, ma'naviyat aks etadi. Mahmud Taymur bir piyola choyni faqat ichimlik emas, balki tarixiy-falsafiy obraz sifatida o'rtaq chiqaradi.

Bugun biz bir piyola choy ichayotganimizda, bu oddiy harakat orqasida butun boshli tarix, ruhiyat, va madaniyat yotganini unutmasligimiz kerak. "Bir piyola choy"

hikoyasi aynan shu narsani – ichimlik ortidagi iymon, izlanish va insoniylikni eslatadi. Mahmud Taymurning bu asari arab adabiyotida realizmning yorqin namunasi sifatida alohida o‘rin tutadi. Bu hikoya zamonaviy o‘quvchini o‘ylantiradi, hayotga yangicha nazar bilan qarashga undaydi.

Xulosa o‘rnida shuni aytish kerakki, “Bir piyola choy” hikoyasi oddiy ichimlik ortiga yashiringan murakkab haqiqatlarni, mehnat, izlanish va insoniy tafakkurni yuksak san’at bilan ifoda etadi. Mahmud Taymur bu hikoya orqali nafaqat choy tarixini hikoya qiladi, balki uni hayot falsafasining timsoliga aylantiradi. Asar o‘quvchini chuqur fikrlashga undaydi, oddiy voqelik ortidagi murakkablikni ko‘rishga, har bir buyum va hodisaga ma’naviy ko‘z bilan qarashga chorlaydi. Bugungi kunda biz iste’mol qilayotgan choyni orqasida ming yillik tarix, madaniyat va insoniy tajriba yotganini anglash, bu hikoyaning asosiy maqsadidir. Hikoya nafaqat arab adabiyotining boy namunasi, balki global miqyosda insoniyatning mehnat va sabr orqali mukammallikka intilishi haqida hamdir. Shu jihatlar bilan “Bir piyola choy” hikoyasi har qanday davr o‘quvchisi uchun dolzarb bo‘lib qolaveradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. المطالعة الحديثة: للمرحلة الثانوية، الجزء الثاني. تأليف: لجنة من أساتذة اللغة العربية، ١٣٨٩-١٣٩٠ هـ / 1980-1981 م.
2. أحمد أمين. فيض خاطر. القاهرة: مطبعة لجنة التأليف والترجمة والنشر، 1943.
3. Ukers, William H. All About Tea. New York: The Tea and Coffee Trade Journal Company, 1935.
4. Benn, James A. Tea in China: A Religious and Cultural History. University of Hawaii Press, 2015.
5. Guth, Stephan (2024). «Maḥmūd Taymūr (1894–1973)». Emerging Subjectivity in the Long 19th-Century Middle East.
6. «Maḥmūd Taymūr (1894-1973)». Data.bnf.fr. Retrieved 25 March 2020.
7. «Maḥmūd Taymūr | Egyptian author». Encyclopedia Britannica.